

VADOVĖLIO RECENZIJA

1. Bendra informacija apie vadovėlio rankraštį

Pavadinimas: Vadovėlis Biologija 10 klasei
Autoriai: Jūratė Mikulevičiūtė, Margarita Purlienė
Dalykas: Biologija
Klasė: 10
Leidykla: leidykla „Šviesa“.

Vadovėlyje pateikiama dešimtos klasės kurso medžiaga. Turinys modernus, orientuotas į mokinių bendrųjų kompetencijų bei gamtamokslinės kompetencijos ugdymą. Puikus sumanymas vadovėlio pradžioje pateikti patarimus mokiniui „Kaip mokytis biologijos“. Čia mokiniams primenama, kaip efektyviau dirbti su tekstu, kaip atlikti užduotis ir atsakyti į klausimus, kaip mokantis pasitelkti įvairius metodus. Šiandien, kada pastebimas nenoras skaityti ir negebėjimas suvokti tekstų ir kitokios informacijos, šie patarimai labai naudingi.

2. Vadovėlio turinio vertinimas

2.1. Vadovėlio medžiagos atitiktis Bendrosioms programoms

Vadovėlyje BIOLOGIJA 10 pateikta medžiaga numatyta Pagrindinio ugdymo bendrųjų programų Gamtamokslinio ugdymo 9–10 klasių koncentro mokinių veiklos sričių turinyje iš *Gyvybės tęstinumas ir įvairovė* bei *Organizmas ir aplinka. Biosfera ir žmogus*. Dalyko turinys atrinktas tinkamai.

2.2. Vadovėlio metodinė struktūra

Vadovėlio struktūra aiški, logiška: turinys gana platus ir detalus, jo seka suprantama. Įvade, kad mokiniams būtų aiškiau, kaip naudotis vadovėliu, paaiškinta vadovėlio sandara, sąvokos paryškintos, o knygos gale pateikiamas glaustas sąvokų žodynelis. Medžiaga suskirstyta į 4 skyrius, kurių kiekvienas sudarytas iš kelių temų (I– 6 temos, II – 5, III – 9, IV –5 temos).

Labai išradinga, manau, žadinanti mokinių smalsumą skyrių pradžia. Čia pateikiama aktuali, pagrindžianti skyriaus turinį naujausių knygų, straipsnių informacija. Pavadinimai parodo skyriaus esmę. Skyrių pradžioje nuosekliai ir patraukliai aprašyti uždaviniai, ką mokiniai išmoks šiame skyriuje ir, netgi, kaip jie mokysis. Pvz., II skyrus „Evoliucija kuria gyvybės įvairovę“: *išnagrinėsite svarbiausius gyvybės atsiradimo ir raidos Žemėje momentus; aiškinsitės, kas yra gamtinė atranka; mokydamiės naudositės virtualiaisiais mokymosi objektais* ir t. t. (p. 9).

Kiekvienos temos pradžioje pateikiamos trys nuorodos: *Prisimink, Susiek, Išmok*. Čia mokiniams nurodoma, ką turėtų prisiminti iš anksčiau išeito kurso, kas bendro tarp biologijos

pamokoje nagrinėjamos temos ir kitų dalykų temų, ką pamokoje mokiniai turėtų išmokti. Tai geras sumanymas, jis padeda mokiniui sukonzentruoti dėmesį į nagrinėjamą temą.

Daugelis temų pradedamos klausimais, skatinančiais mąstyti, pvz.: *Pagalvokite, ar jums teko matyti visiškai vienodų tos pačios rūšies gyvūnų, augalų* (p. 21); *Pagalvokite, kuo skiriasi palikuoniai tų organizmų, kurie dauginasi lytiniu būdu, nuo tų, kurie dauginasi nelytiniu būdu.* (p. 22) Temų pabaigoje pateikti *Klausimai ir užduotys* padeda pasitikrinti žinias ir įsivertinti savo pasiekimus. Kiekvieno skyriaus pabaigoje išradingai pateikta rubrika *Pasitikrink ir įsivertink*. Čia pateikiamas sąrašas teiginių ir kriterijų, pagal kuriuos mokiniui bus lengviau suprasti, kaip jam sekėsi, suvokti savo stipriąsias ir silpnąsias sritis bei kaip jas reikėtų tobulinti. Manau, kad šios užduotys puiki pagalba tiek mokiniui suprasti, ką jis pasiekė, tiek ir mokytojui įvertinant mokinį.

Vadovėlyje pateikta didelė užduočių įvairovė. Labai patrauklus *Gamtamokslinis pranešimas*. Pranešimui siūlomos temos aktualios, dešimtokui įdomios ir dažniausiai yra susijusios su realaus gyvenimo situacijomis, pvz.: *Odos apsauga, Maisto priedai* (p. 35), *Biologinė įvairovė Lietuvoje* (p. 63) ir t. t. Jos skatina kritiškai mąstyti, diskutuoti, spręsti problemas. Prie kai kurių temų pateikiami praktikos darbai, pvz., *Požymių raiškos dažnio tyrimas* (p. 23), *Gamtinės atrankos modeliavimas* (p. 48), kurie skatina kūrybiškai veikti, taikyti teorines žinias praktinėje veikloje. Nemažai užduočių skatina ieškoti papildomos informacijos įvairiuose šaltiniuose, o rubrika *Naudokis virtualiaisiais mokymosi objektais* praplečia mokymosi metodų įvairovę.

Vadovėlio medžiaga labai plati ir detali. Kartais atrodo, kad dešimtos klasės mokiniams gali būti ir sudėtinga. Žinant, kad šiuo metu dešimtoje klasėje numatyta tik 1 savaitinė pamoka, mokytojui būtų sunkoka išnagrinėti visą vadovėlyje pateiktą turinį. Medžiaga pritaikyta įvairių mokymosi stilių mokiniams. Informacija čia pateikiama tekstu, informatyviais paveikslais, schemomis, sudaromos galimybės dalyvauti diskusijose, modeliuoti, atlikti tyrimus. Ši metodų įvairovė nuosekliai pateikiama visuose vadovėlio skyriuose. Deja, nepastebėjau, kad vadovėlyje būtų išryškintos tiek turinio, tiek ir užduočių diferencijavimo galimybės. Šie patarimai, tikriausiai, bus pateikti mokytojo knygoje.

2.3. Vadovėlio medžiagos tekstinė ir vaizdinė kokybė

Vadovėlio tekstinė ir vaizdinė medžiaga, nors ir sudėtinga, pritaikyta dešimtos klasės mokiniams. Tekstas neperkrautas informacija, sakiniai trumpi. Daugelis teorinių teiginių paaiškinami remiantis mokiniams suprantamais pavyzdžiais. Šie su gyvenamąja aplinka susiję pavyzdžiai daro vadovėlį patrauklų mokiniui. Vadovėlio medžiagą praturtina rubrika *Tai įdomu*. Pvz.: apie Lietuvoje rastą termofilinę bakteriją (p. 50) apie introdukuotą Lietuvoje meškėną (p. 58), apie Birutę Galdikas, kuri Indonezijoje rūpinasi orangutangų išsaugojimu (p. 92). Vadovėlyje pateiktos pačios svarbiausios sąvokos ir jos aptiriamos įvairiuose kontekstuose.

Iliustracijų daug, jos naudojamos tikslingai: daugeliu atvejų ta pati informacija pateikiama ir tekstu ir vaizdine medžiaga, pvz.: aprašomas aplinkos pasipriešinimas populiacijos augimui ir šalia pateikiamas grafikas, vaizduojantis populiacijos augimą (p. 98), aprašomi biomai, o paveiksle vaizduojamas biomų pasiskirstymas pagal vidutinę metų temperatūrą ir kritulių kiekį (p. 85). Toks įvairiapusiškas medžiagos pateikimas labai naudingas mokiniui.

Iliustracijos įvairios: labai daug nuotraukų, kurios turi aiškia mokomąją paskirtį (*Lietuvos miškas ir jame gyvenantys gyvūnai*, p. 86), schemų, kurios padeda geriau suprasti medžiagą ir ją išmokti (Sąveikaujančių alelių įtaka fenotipui p. 18, žirnių kryžminimas p. 19, genų inžinerijos metodai p. 40. Vaizdinė medžiaga šiuolaikiška, atspindi mokinius supančią aplinką (Cheminiai mutagenai: asbesto pluoštas, pesticidai). Iliustracijos turi pavadinimus ir paaiškinimus.

2.4. Vadovėlio medžiagos tinkamumas vertybinėms nuostatomis ugdyti

Vadovėlio medžiaga puikiai parinkta ir pritaikyta ugdyti Pagrindinio ugdymo programoje numatomas nuostatas: suvokti, kad biologinę įvairovę lemia genai ir aplinka, suprasti, kodėl reikia saugoti gyvybę, kritiškai vertinti biotechnologijų taikymą, suvokti, kad gamta yra vientisa ir darniai veikianti sistema.

2.5. Vertintojo pasirinkti vadovėlio turinio vertinimo kriterijai

Skyrių pabaigoje pateikiami įvairių profesijų atstovų pasakojimai apie savo profesiją. Apie savo darbą, kodėl jį pasirinko ir kokių gamtos mokslo žinių jiems reikėjo, pasakoja gydytojas genetikas, geologas ir miškininkas. Pasakojimai įdomūs, tikriausiai, kai kuriems mokiniams padės apsispręsti ateityje pasirenkant profesiją. Šis sumanymas puikus, praturtina vadovėlį, motyvuoja mokinius.

IŠVADA

Vadovėlis atitinka Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių turinio vertinimo tvarkos aprašo 6 punkte nurodytus reikalavimus.

Recenzento vardas ir pavardė Alyda Daulenskiene

Data 2012-05-16

Kopija tikra
Administracijos sekretore

Rita Zakarauskienė
2012.05.16

